

[INTERGENERATIONALITEIT & COHESIE IN DE GRUNOTUIN, GRONINGEN]

Bachelorscriptie
Sociale Geografie en Planologie
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen

Dorinda van der Veen, S203560
Begeleidster: dr. Bettina van Hoven

1. SAMENVATTING

In deze bachelorscriptie worden de resultaten beschreven van een onderzoek gedaan naar de invloed van een buurttuin in een stedelijke omgeving op de sociale cohesie en intergenerationaliteit in een buurt. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een case study 'de Grunotuin', in de Grunobuurt in de stad Groningen, Nederland. De hoofdvraag van het onderzoek luidt: *'in hoeverre zorgt een buurttuin in de stad Groningen voor intergenerationele solidariteit?'* Er is gebruikt gemaakt van 12 semigestructureerde interviews om deze vraag te beantwoorden, waarvan de helft met ouderen (in de leeftijdscategorie van boven de 50 jaar) en de helft met jongeren (in de leeftijdscategorie van beneden de 30 jaar), die allemaal een eigen stukje grond bezitten in 'de Grunotuin'. Het onderzoek geeft een goede kijk in de ervaringen en meningen van participanten van een buurttuin. Uit het onderzoek blijkt dat de buurttuin inderdaad een positief effect heeft op de sociale netwerken en *community cohesion* in de buurt. Mensen in de buurt leren elkaar beter kennen dankzij de buurttuin. Ook komen de positieve fysieke, psychologische en sociale effecten van het meewerken in de Grunotuin naar voren. Er blijken verder intergenerationele interacties te zijn in 'de Grunotuin', maar er is onvoldoende bewijs om te spreken over een veranderende beeldvorming van de leeftijdsgroepen of om te zeggen dat er sprake is van intergenerationele solidariteit in de buurt door de komst van 'de Grunotuin'.

2. INHOUDSOPGAVE

<u>Onderwerp</u>	<u>Pagina</u>
3. Inleiding	03
4. Theoretisch Kader	05
4.1 Intergenerationaliteit	05
4.2 Intergenerationele verschillen	05
4.3 Community gardening	06
4.3.1 Gezondheid en welzijn	06
4.3.2 Sociale cohesie en buurttuinen	06
4.3.3 Politieke plek	07
4.3.4 Spanningen	07
5. Methodologie	09
5.1 Methode	09
5.2 Dataverzameling	10
5.3 Ethiek	11
5.4 Setting	11
5.4.1 Grunobuurt	11
5.4.2 Grunotuinen	12
6. Resultaten	14
6.1 Sociale connectiviteit	14
6.2 Intergenerationaliteit	15
6.3 Overige aspecten	16
7. Discussie & conclusie	18
8. Referenties	20
9. Bijlagen	22
9.1 Bijlage 1: Vragenlijst interview	22

3. INTRODUCTIE

Het doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen in hoeverre buurttuinen in een stedelijke context zorgen voor sociale cohesie en (intergenerationele) verbinding in een bepaalde wijk. Er zal hierbij gebruik worden gemaakt van een case study over de Grunotuin, in de Grunobuurt in Groningen. De Grunobuurt ondervindt momenteel een complete wijkvernieuwing, waardoor de bevolkingssamenstelling compleet zal veranderen (Gemeente Groningen, 2010). Op het moment is het gevoel van sociale samenhang binnen de buurt één van de laagste van de stad (Gemeente Groningen, 2010). Hierdoor is het nodig om nieuwe manieren te vinden om deze samenhang te vergroten, en om te kijken in hoeverre de buurttuin een oplossing biedt.

Het vergroten van de sociale samenhang is ook nodig, omdat in de tegenwoordige samenleving de isolatie en eenzaamheid van oudere mensen een steeds groter probleem aan het worden is (Glass & Vanderplaats, 2013). De plek waarop ouderen wonen biedt steeds meer voornamelijk oppervlakkige contacten, sociale interactie blijft vaker uit en ook een ‘*sense of community*’ komt niet tot stand. Dit terwijl de buurt voornamelijk voor ouderen één van de belangrijkste aspect van hun leven is (Gardner, 2011). Om buurten te vernieuwen en de sociale cohesie te vergroten, is er tegenwoordig veel aandacht voor het verbeteren van de frequentie en kwaliteit van intergenerationele contacten (Vanderbeck, 2007). Intergenerationaliteit gaat om interacties tussen verschillende generaties die voor beide partijen voordelig zijn en die onderling respect begrip opleveren (Fairhurst & Slee, 2012). Het kan zorgen voor een meer onderling samenhangende gemeenschap. Intergenerationele contacten kunnen zorgen voor veilige leefomgevingen (Vanderbeck, 2007), het onderling leren van elkaar (Fairhurst & Slee, 2012), het beter begrijpen van de hedendaagse “jeugdcultuur” van ouderen (Greengross, 2003) en het uit het isolement trekken van de ouderen en het tegengaan van de segregatie tussen jongeren en ouderen (Vanderbeck, 2007; Greengross, 2003).

Een potentiële plek waarin deze intergenerationele interacties tot stand zouden kunnen komen, is een buurttuin. Groene ruimtes en plekken waar mogelijkheid is tot interacties met anderen hebben volgens Gardner (2011) een positieve werking op het gevoel van een verbinding met de wijk, verminderde gevoelens van eenzaamheid en groeiende sociale netwerken. Buurttuinen zijn die plekken die zowel groen zijn als de mogelijkheid bieden voor generaties om samen te komen en zouden dus mogelijk een oplossing voor de eenzaamheid en isolatie van ouderen kunnen bieden. Interacties tussen generaties in deze buurttuinen kunnen bestaande stereotypen tussen jongere en oudere mensen verkleinen (Fairhurst & Slee, 2012), en bovendien zorgen de buurttuinen voor *social inclusion* (Firth et al., 2011; Sempik & Alridge, 2005) in een buurt, oftewel dat iedereen in die buurt dezelfde kansen en mogelijkheden krijgt om erbij te horen en deel te nemen. Vele studies (e.g. Fairhurst & Slee, 2012; Teig et al., 2011) geven weer dat het hebben van een gezamenlijke tuin in een gemeenschap inderdaad zorgt voor onderling contact tussen generaties en voor een betere binding binnenin deze gemeenschap.

Volgens de literatuur is het belangrijk dat er onderzoek komt naar het potentieel van intergenerationaliteit binnenin plekken buiten familierelaties om, op het buurtniveau (Vanderbeck, 2007; Pain, 2005). Ook is het nodig om te kijken of de effecten gevonden in het buitenland overeenkomen met die in Nederland. De culturele setting en plaats is namelijk van belang bij het vormen van intergenerationele relaties (Pain, 2005). Dit onderzoek zal zich daarom richten op een case study, de Grunotuin, in Nederland, op het buurtniveau. Er zal onderzoek worden gedaan naar het effect van deze buurttuin op de sociale cohesie in de Grunobuurt. Dit wordt gedaan door middel van diepte-interviews met participanten van deze buurttuin.

De hoofdvraag van het onderzoek luidt: ‘*in hoeverre kan een buurttuin in de stad Groningen zorgen voor intergenerationele solidariteit?*’

Deze hoofdvraag zal beantwoord worden door middel van de volgende deelvragen:

- Wat is intergenerationele solidariteit, en hoe kunnen buurttuinen hier een rol in spelen?
- Welke bijdrage heeft de buurttuin ‘de Grunotuין’ voor het onderlinge contact in de buurt, en hoe ziet dit contact eruit?
- In hoeverre is, door de buurttuin ‘de Grunotuין’, er een ander beeld gevormd van andere leeftijdsgroepen?
- Wat voor effect heeft de buurttuin ‘de Grunotuין’ op de sociale cohesie in de wijk?
- In hoeverre bereikt de buurttuin ‘de Grunotuין’ het doel van intergenerationele solidariteit?

Om de betekenis van een buurttuin voor intergenerationele solidariteit in kaart te brengen, is het eerst van belang te kijken wat dit begrip precies inhoudt en hoe buurttuinen hier volgens de literatuur een rol in kunnen spelen, dit wordt uiteengezet in hoofdstuk 4, het theoretisch kader. In hoofdstuk 5 wordt het gebruik van de methode interviewen beargumenteerd, waarna de dataverzameling, de setting en aan bod gekomen ethische kwesties behandeld worden. Vervolgens worden er ervaringen en meningen van participanten van de Grunotuין naar voren gebracht in hoofdstuk 6, waarin de belangrijkste resultaten van het onderzoek besproken worden en worden vergeleken met de literatuur. In hoofdstuk 7 worden de getrokken conclusies beschreven en is er tevens ruimte voor een discussie. Ook mogelijk verder onderzoek wordt besproken.

4. THEORETISCH KADER

Conform het doel van dit onderzoek, is het nodig om eerst de theorieën wat betreft intergenerationaliteit, sociale cohesie en *community gardening* die in eerdere onderzoeken zijn gebruikt, te verkennen en aan elkaar te verbinden. In het theoretisch kader wordt gekeken naar wat er in eerdere literatuur de uitkomsten van eerder wetenschappelijk onderzoek wat betreft deze aspecten.

4.1 Intergenerationaliteit

Om 'intergenerationaliteit' te definiëren is het nodig om eerst 'generatie' een betekenis te geven. Voor deze term zijn verschillende interpretaties, die voornamelijk gaan om leeftijdscategorieën en demografische cohorten. Alhoewel ook in dit onderzoek de leeftijd van een individu van belang is, is het belangrijk om te realiseren dat alleen het gebruik van leeftijd te simplistisch is (Sanchez, 2007). Buiten leeftijd zijn namelijk ook gedeelde ervaringen, de gedeelde manier van het specifiek aanpakken van taken en in meer of mindere mate een gedeeld gevoel van identiteit (Lüscher, 2000, in Sanchez, 2007) van belang bij het indelen van mensen in een bepaalde generatie. Het gaat hier vooral om de verschillen tussen bepaalde generaties, het idee van een generatie impliceert namelijk dat deze verschillend is van een andere generatie. Dit zien we vaak terug in het naast elkaar plaatsen van jongeren en ouderen (Sanchez, 2007).

Intergenerationaliteit gaat om de relaties tussen verschillende generaties, en de interacties die deze relaties opleveren. Het draait om het samenkomen van verschillende generaties. Hopkins & Pain (2007) zien intergenerationaliteit als een onderdeel van iemands sociale identiteit, waardoor generationele verschillen en gelijkheden invloed hebben op hoe individuen en groepen zichzelf zien. Deze identiteiten zijn dynamisch, beïnvloed door de relaties en interacties tussen leeftijdsgroepen en generaties die ook steeds verschillen. Intergenerationaliteit verschilt per plek, afhankelijk van de verschillende situationele contexten (Vanderbeck, 2007; Hopkins & Pain, 2007). In dit onderzoek worden familierelaties buiten beschouwing gelaten als wordt gesproken over intergenerationele relaties.

Aangezien intergenerationaliteit gaat om het samenzijn van verschillende generaties, gaat het bij intergenerationele solidariteit om hoe deze generaties een gevoel van saamhorigheid kunnen creëren. Sociale cohesie speelt hierin een grote rol. Een omschrijving in Sanchez (2007) die dit onderzoek gaat volgen is dat het bij intergenerationele solidariteit gaat om formele en informele systemen, gebruiken en verstandhoudingen die het mogelijk maken dat generaties op een gezamenlijke manier voor wederzijdse voordelen kunnen zorgen. Hoe generaties elkaar zien speelt een grote rol in het willen steunen van elkaar. Volgens Fairhurst & Slee (2012) gaan deze intergenerationele interacties voornamelijk om die tussen de leeftijdsgroep van boven de 50 en de leeftijdsgroep van onder de 25.

4.2 Intergenerationele verschillen

Binnen de hedendaagse westerse samenleving is er een zekere vorm van segregatie ontstaan, waarbij ouderen en jongeren geïsoleerd zijn en nauwelijks samenkomen (Vanderbeck, 2007). Buiten deze segregatie is er ook veel vaker sprake van conflict tussen deze groepen (Pain, 2005). Ouderen worden in hun omgang met jongeren beperkt door stereotypen die gebaseerd zijn op leeftijd (Vanderbeck, 2007). Op leeftijd gerichte beeldvorming is een belangrijk aspect bij het tot stand komen van intergenerationele verschillen. Als er weinig intergenerationele contact is, dan worden negatieve denkbeelden over elkaar niet verkleint en dus ontstaan er geen onderlinge empathie (Vanderbeck, 2007). De intergenerationele verschillen die bestaan zijn niet 'natuurlijk', maar worden bepaald door een complexe reeks van verschillende factoren op het niveau van een individu, een familie, een buurt of een maatschappij. Van deze factoren is het hebben van stereotype denkbeelden over elkaar één van de belangrijkste voor het vormen van intergenerationele verschillen (Pain, 2005). Ouderen worden

tegenwoordig gezien als last voor de samenleving, waardoor jongeren minder snel in actie komen om de oudere generatie te helpen (Sanchez, 2007).

Iemands leeftijd heeft invloed op hoe een plek wordt ervaren of tot welke plek diegene toegang heeft (Hopkins & Pain, 2007). Sommige plekken worden specifiek geassocieerd met een bepaalde leeftijdsgroep, wat weer effect heeft op hoe en door wie zo'n plek gebruikt wordt. Interacties, isolatie, conflicten en samenwerkingen spelen een belangrijke rol in de ervaringen van jongeren en ouderen en op de leefbaarheid van een plek (Hopkins & Pain, 2007).

De aftakeling van sociaal kapitaal in (stedelijke) buurten heeft een negatief effect in het bijzonder op het welzijn van ouderen. Sociaal kapitaal heeft te maken met een vorm van gemeenschap, *sense of place*, sociale netwerken, vertrouwen en onderlinge interactie (Kingsley & Townsend, 2006). Het gaat bij sociaal kapitaal om het idee dat sterke sociale netwerken en diepgaande relaties voordelen voor iemand in die groep kan opleveren (Firth et al., 2011). Sociaal kapitaal kan zorgen voor het versterken van een individu en voor het integreren van dit individu in de samenleving. Het zorgt voor participatie en een gevoel van ertoe doen.

4.3 Community gardening

Een mogelijke manier om ervoor te zorgen dat sociaal kapitaal weer wordt opgebouwd in een omgeving is door middel van *community gardening*, oftewel het vormen van generatietuinen of buurttuinen. In dit onderzoek betreft dit openbare tuinen, die vrij zijn in toegang en bezit en die gezamenlijk door de buurt wordt beheerst (Firth et al., 2011). Een community garden is een openbare ruimte in een natuurlijke omgeving, waarin mensen in actie moeten komen en de verantwoordelijkheid moeten nemen voor hun eigen stukje grond en tegelijkertijd iets proberen te laten groeien (Comstock et al., 2010). Deze buurttuinen zorgen voor zowel een verbinding tussen de mens en de natuur als tussen de mens en een plek, en deze *place-focus* zorgt voor een reeks van voordelen, die hierna kort worden toegelicht.

4.3.1 Gezondheid en welzijn

Buurttuinen hebben grote potentie om een positieve werking te hebben op de algehele gezondheid van de individuen die actief mee helpen in de tuin, vanwege de fysieke activiteiten in de buitenlucht, de sociale contacten binnenin zo'n tuin, en de gezonde voeding die men oogst en opeet (Teig et al., 2009; Comstock et al., 2010). De tuinen zorgen voor het bevorderen van een gezonde levensstijl voor de mensen die mee doen (Comstock et al., 2010). Vooral voor ouderen zorgt tuinieren voor een goede gezondheid en gevoel van welzijn (Wang & MacMillan, 2013). Ouderen die actief zijn in een volkstuin zijn meer tevreden over hun leven en voelen zich minder eenzaam dan mensen van dezelfde leeftijd die niet actief zijn (Van den Berg & Ronde, 2010; Van Den Berg et al., 2010). Daarnaast is het voor sommige participanten een bron van voedselzekerheid (Firth et al., 2011).

De meerderheid van tuinders zijn gepensioneerd en deze oudere groep is ook meteen de groep die de meeste voordeel eruit verkrijgt (Van Den Berg et al., 2010). Community gardening zou dus een positieve rol kunnen spelen voor de nieuwe groep gezonde ouderen in de context van *healthy aging*.

4.3.2 Sociale cohesie en buurttuinen

In verscheidene studies is gevonden dat de buurttuinen onder andere zorgen voor sociale cohesie, onderlinge steun en sociale connectiviteit (Kingsley & Townsend, 2006; Firth et al., 2011; Sempik & Alridge, 2005). Mede doordat de participanten een gedeelde plaatsidentiteit hebben, kunnen de tuinen zorgen voor *community cohesion*, sociale cohesie in een buurt (Fairhurst & Slee, 2012). Volgens Firth et al. (2011) zorgen de tuinen voor een gemeenschapsvorming, voornamelijk vanwege de overbrugging tussen generaties en de verbinding die ertussen gaat bestaan. Intergenerationele solidariteit draagt op deze manier dus bij aan de sociale cohesie. Een community garden is een lokale,

nabije plek, die leeftijd, etniciteit, inkomen en educatie overstijgt en zo een gemeenschap kan versterken, verbinden en verduurzamen (Teig et al., 2009). Deelnemers hebben een gezamenlijk doel die ze door gezamenlijke activiteiten proberen te bereiken en zo levert het wederzijdse voordelen op, voor elke generatie (Fairhurst & Slee, 2012). Tuinen zorgen voor sociale netwerken binnenin een buurt, waardoor er plaatsgebondenheid ontstaat, ze zorgen ook voor meer tevredenheid over een buurt, een gevoel van er toe doen in de buurt, betrokkenheid en sociale netwerken (Comstock et al., 2010). Verder hebben studies het over het vergroten van de *collective efficacy* in de buurt, dankzij de buurttuin. Collective efficacy is “*the link between mutual trust and a shared willingness to intervene for the common good of the neighborhood*” (Sampson et al., 1997, in Teig et al., 2009: 1115). Het begrip bestaat uit twee componenten: sociale cohesie en informele sociale controle. Sociale cohesie draait om onderling vertrouwen en solidariteit en doordat er informele sociale controle is, zijn mensen eerder geneigd om samen actie te ondernemen (Teig et al., 2009). De tuinders vormen samen een groep, die elkaar helpen, kennis tussen de verschillende leeftijdsgroepen verspreiden (Fairhurst & Slee, 2012) en niet alleen samen de tuin proberen te beschermen, maar ook elkaars welzijn (Teig et al., 2009). Volgens Teig et al. (2009), kunnen tuinen ervoor zorgen dat de positieve sociale effecten zich verspreiden door de buurt. Ze kunnen als ware dienen als stimulans en bevorderen zo andere positieve *place-based* sociale dynamieken.

4.3.3 Politieke plek

Collectief opereren en een gezamenlijk doel hebben binnenin een buurttuin zorgt voor onderling vertrouwen en het investeren in een gezamenlijke plek. Buurttuinen zijn *grassroots* initiatieven, ze worden doorgaans vanuit de burgers georganiseerd. Alle middelen uit de buurt worden op een ongedwongen manier gebundeld door de tuinen (Glover, 2004). De bereidheid van de participanten om hun hulpbronnen te delen komt voort vanuit de sociale connecties die ze maken, en vanuit het gezamenlijk opstarten en opereren van het project. Glover (2004) spreekt over een “derde plek”, naast het werk en thuis, waar mensen samenkomen en een gezamenlijke identiteit aannemen. Buurtbewoners die actief zijn voelen zich gesterkt en worden trots op hun buurt, waardoor ze eerder geneigd zijn actiever te worden in andere buurtactiviteiten (Glover, 2004; Wakefield et al., 2007). De participanten maken gezamenlijk beslissingen, en het beheren en leiden van zo’n tuin en de naaste activiteiten, het werven van nieuwe leden en fondsen zorgt ervoor dat ze meer maatschappelijk betrokken zijn tot hun omgeving en dat er een gemeenschap wordt gevormd (Teig et al., 2011). “*Community gardens are less about gardening than they are about community*” (Glover, 2004: 143). Buurttuinen zorgen ervoor dat ook lagere inkomensgroepen zich kunnen mengen in de maatschappij en met organisaties en lokale overheden samenwerken, en zo een stem hebben in de veranderingen in de buurt (Baker, 2004). Volgens Baker (2004) zijn buurttuinen politieke plekken, gelinkt aan *place-based* politiek, vanwege drie redenen. Allereerst komt het vaak voor dat participanten hun activiteiten en tuin moeten beschermen tegen de buurtbewoners die het niet eens zijn met de buurttuin. Ten tweede moeten de participanten proberen de tuin in evenwicht te houden, ondanks de interne conflicten en de verschillen tussen de participanten, bijvoorbeeld op het gebied van etniciteit of leeftijd. Als laatste is het zo dat er veelal wordt gevochten voor het recht van de grond, vooral in een stad, waar grond schaars is. De participanten moeten dus gezamenlijk, soms met hulp van non-profit organisaties, proberen de grond te behouden.

4.3.4 Spanningen

Volgens een case study in Kingsley & Townsend (2006), reiken de voordelen van community gardening nog weinig buiten de eigenlijke omgeving van de tuin. Een ander onderzoek van McGlone et al. (1999, in Firth et al., 2011), toonde aan dat niet alle buurttuinen daadwerkelijk iets bijdragen aan een buurt. Niet elke buurtbewoner heeft interesse in tuinieren en zo kunnen mensen zich juist

buitengesloten voelen in de buurt, omdat zij niet participeren vanwege andere interesses. Andere studies tonen aan dat niet iedereen die participeert in een buurttuin er voordeel aan heeft, maar dat dat alleen weggelegd is voor de 'kerngroep' (Glover, 2004; Firth et al., 2011). Het is daarnaast ook van belang te beseffen dat er altijd een soort spanningsveld is rondom gemeenschappelijke tuinen, omdat niet iedereen die actief gebruik maakt van de tuin ook daadwerkelijk zit te wachten op sociaal contact (Van den Berge, 2005). Dit werd ook geconstateerd in een onderzoek van Teig et al., (2009), waar een participant de verwachtingen van anderen om intensief te participeren in de groep erg stressvol vond. Als een openbare ruimte heeft ook een buurttuin te maken met spanningen en conflicten (Teig et al., 2009). En als er sprake is van vooral licht, oppervlakkig contact dan kan dit juist zorgen voor het versterken van elkaars stereotypes (Vanderbeck, 2007). Het intergenerationele contact binnenin zo'n tuin moet dus wel intensief zijn.

5. METHODOLOGIE

5.1 Methode

In het onderzoek is gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethodes. Voor het beantwoorden van de eerste deelvraag is gebruik gemaakt van secundaire literatuur. Bij de primaire data-verzameling ligt de nadruk op (semigestructureerde) interviews, waarmee de overige deelvragen worden beantwoord. Voor dit onderzoek werden er 12 interviews gehouden met actieve participanten van de buurttuin 'de Grunotuin', zes ouderen van boven de 50 en zes jongeren van onder de 30. Er is gekozen voor semigestructureerde interviews omdat deze volgens Longhurst (2010) goed bruikbaar zijn om (complex) gedrag, meningen, ervaringen en emoties te verzamelen. Het doel van dit onderzoek is om de verhalen, emoties en ervaringen van de respondenten omtrent de Grunotuin aan het licht te brengen, waardoor interviewen een juiste methode is. Een groot voordeel van interviewen is dat de focus gaat liggen op wat de respondent belangrijk vindt. De ideeën van participanten kunnen krachtig worden toegelicht, met gebruik van hun eigen woorden (Wakefield et al., 2007).

Voor dit onderzoek lijkt interviewen de juiste methode te zijn, maar het is wel zo dat het mogelijk maken van fouten zijn verbonden aan deze methode. De betrouwbaarheid van de methode interviewen wordt veelal betwist. Door het intensieve persoonlijke contact, kan de interviewer (onbewust) antwoorden sturen, door bijvoorbeeld het stellen van suggestieve vragen of het aannemen van een bepaalde houding (Saunders et al., 2007). In dit onderzoek is getracht dit te vermijden, door bijvoorbeeld het aannemen van een neutrale, open houding. Een ander probleem die de *positionality* van de onderzoeker kan opleveren is dat eventuele stereotypen tussen jongeren en ouderen een effect kan hebben op de interviews. Vanuit de onderzoeker zal moeten worden geprobeerd dit stereotype los te laten, maar het is wel van belang mee te nemen dat vanuit de participant dit stereotype nog steeds kan bestaan. De omgeving en het opbouwen van vertrouwen (O'Leary, 2010) kunnen helpen dit probleem te verkleinen. Een ander probleem is dat er gevoelige informatie naar boven kan komen tijdens de interviews, die kunnen zorgen voor conflicten tussen de participanten. Het is aan de participant om te beslissen of deze informatie mee kan worden genomen in het onderzoek.

Het kleine aantal respondenten kan een bias hebben opgeleverd, de genomen steekproef is niet groot genoeg om de resultaten representatief te maken voor alle buurttuinen in stedelijke omgevingen in Nederland en dus om generaliserende uitspraken te doen. Maar het doel van dit onderzoek is juist om een goede gedetailleerde beschrijving te maken (O'Leary, 2010) van één case study. Er is sprake van overdraagbaarheid, in dit onderzoek kunnen thema's aan bod komen die ook kunnen gelden voor andere buurttuinen en er kan van worden geleerd binnen soortgelijke settings. Dit onderzoek genereert meer data over het thema buurttuinen en intergenerationaliteit in een verschillende locatie, zodat later bredere conclusies getrokken kunnen worden. Het onderzoek biedt een inzicht in de persoonlijke ervaringen van participanten van een buurttuin, voor zowel de onderzoeker als de lezer, en zou verscheidene andere onderzoeken kunnen stimuleren. Naast het kleine aantal respondenten, kan het zo zijn dat de respondenten die hebben gereageerd niet perse de gemiddelde persoon in 'de Grunotuin' hoeven te zijn. De persoon die heeft gereageerd kan de persoon zijn die het meeste voordeel heeft bij het meedoen (Van Den Berg et al., 2010), of kan juist alleen de meest sociale persoon zijn in 'de Grunotuin'. Dit kan het resultaat hebben overdreven of hebben gebagatelliseerd.

Het is verder jammer dat vele van de respondenten die wilden meedoen aan dit onderzoek, pas dit jaar waren begonnen of pas sinds dit jaar echt een eigen tuintje hadden. Ook waren er weinig respondenten die konden vertellen hoe het was gesteld met de sociale connectiviteit in de Grunobuurt voordat de tuin er was. Er was op deze manier dus weinig vergelijkingsmateriaal, en dit kan effect hebben gehad op de resultaten van het onderzoek. Door middel van een nulmeting zou er wellicht een beter onderzoek hebben kunnen plaatsvinden. Daarnaast is het natuurlijk zo dat de activiteiten alleen voluit plaatsvinden in de zomer, in de winter wordt het tuinieren op een laag pitje gezet. Het effect van

de tuin verschilt dus per seizoen. Om de wezenlijke verschillen hiervan in kaart te brengen, zou er langer onderzoek of nogmaals onderzoek in de winter moeten worden gedaan.

5.2 Dataverzameling

Van te voren heeft er een inleidend gesprek plaatsgevonden met de initiatiefneemster en coördinator van de buurttuin. Via deze organisator is er vervolgens via een al bestaande email-lijst contact gezocht met de participanten, om zo vertrouwen te winnen en ze alvast een eerste indruk te geven van het onderzoek. Daarna is er persoonlijk contact opgenomen met de participanten. Hierbij was er sprake van veel non-response, of respondenten konden niet deelnemen vanwege een niet passende leeftijd. Bij enkele interviews werd aangeraden om met andere mogelijke respondenten contact op te nemen, er was dus sprake van *snowball* rekrutering. Hieruit is uiteindelijk niet voldoende response uitgekomen, waardoor er een oproep in de facebookgroep van ‘de Grunotuin’ geplaatst is. Er zijn zo voor dit onderzoek 12 participanten van ‘de Grunotuin’ geïnterviewd, komende uit wisselende gezinssamenstellingen, inkomensgroepen en verschillende type woningen. De respondenten waren voornamelijk van Nederlandse afkomst, met uitzondering van één respondent. Zie tabel 1 voor de voornaamste karakteristieken van de respondenten.

Tabel 1: Overzicht karakteristieken respondenten

Naam ^a	Geslacht	Leeftijdscategorie	Duur wonende in Grunobuurt	Duur actieve deelname in Grunotuin
Anna	Vrouw	50+	20 jaar	1 jaar
Paul	Man	50+	3 jaar	2 weken
Sven	Man	50+	50 jaar	1 jaar
Tom	Man	30-	- ^b	1 jaar
Lydia	Vrouw	30-	6 maanden	2 maanden
Bettie	Man	50+	7 jaar	1 maand
Karel	Man	50+	1,5 jaar	1 jaar ^c
Lisa	Vrouw	30-	7 jaar	1 jaar
Daan	Man	30-	- ^b	2 maanden
Albert	Man	50+	30 jaar	- ^d
Dirk	Man	30-	6 maanden	2 maanden
Piet	Man	30-	7 jaar	1 jaar

^a Er is gebruik gemaakt van fictieve namen

^b Woont in een aangrenzende buurt

^c Alleen vorig jaar actief

^d Niet actief, wel actief in de wijk

De interviews zijn gehouden in het begin van de lente, aan het begin het tuinseizoen. Vanwege beperkte tijdmogelijkheden was een moment tijdens of na de zomer niet mogelijk. Interviews zijn zowel thuis bij de respondent of in de tuin zelf gehouden en de interviews hadden een duur van ongeveer 45 minuten. In het interview zijn onder andere de thema's de sociale betekenis van de grunotuin, de contactvorming (met andere leeftijdsgroepen), beeldvorming van andere leeftijdsgroepen en de (veranderende) ervaringen in de Grunobuurt de orde gekomen. De geheel vooraf opgestelde vragenlijst, opgedeeld in thema's, is te vinden in bijlage 1. De interviews werden opgenomen en getranscribeerd en deze transcripten waren vervolgens de kern van de data analyse. Vanwege het kleine aantal transcripten is niet gekozen voor digitale analyse. Deze transcripten werden doorgenomen, veelbetekenende zinnen werden onderstreept en deze zinnen werden gecodeerd met behulp van een master sheet (Kitchin & Tate, 2000). De codes werden ingedeeld in verschillende

hoofdcategorieën (intergenerationaliteit, sociale connectiviteit, buurteffecten, gezondheid en welzijn) op basis van het theoretisch kader. Vervolgens werden de codes en thema's geanalyseerd, de onderdelen samengevat en er werd gekeken naar de onderlinge connecties, links en verschillen.

5.3 Ethiek

Van belang bij elk onderzoek is om rekening te houden met ethische aspecten, zoals anonimiteit en *informed consent*. (Longhurst, 2010). Participanten krijgen bij dit onderzoek de mogelijkheid tot anonimiteit en er zal vooraf toestemming worden gevraagd voor het onderzoek zelf en voor de opnames van het gesprek. Er wordt aan participanten duidelijk gemaakt waarvoor ze precies toestemming geven en wat er verder met het onderzoek zal gebeuren, en ook worden ze geïnformeerd over praktische aspecten zoals de tijd die ze eraan kwijt zullen zijn en wat voor aspecten aan bod zullen komen tijdens het interview (O'Leary, 2010). Er kan op elk moment met het onderzoek worden gestopt, of antwoorden kunnen worden teruggetrokken of gewijzigd. De resultaten worden gedeeld met de participanten, zij kunnen ook voor publicatie reageren op eventuele interpretaties van de onderzoeker. Er zal worden getracht om de interviews te houden op plaatsen waar de participant zich thuis voelt, van belang is ook dat het om neutrale plaatsen gaat (Longhurst, 2010).

Het is belangrijk om in acht te houden dat er ook alternatieve realiteiten zijn, die anders zijn dan die van de onderzoeker (O'Leary, 2010). Alle standpunten zullen mee worden genomen, en er zal voor worden gezorgd dat er niet te snel een conclusie wordt gevormd. Conclusies moeten gerechtvaardigd, geloofwaardig en betrouwbaar zijn (O'Leary, 2010: 33), en er moet worden beseft dat er altijd meerdere werkelijkheden zijn.

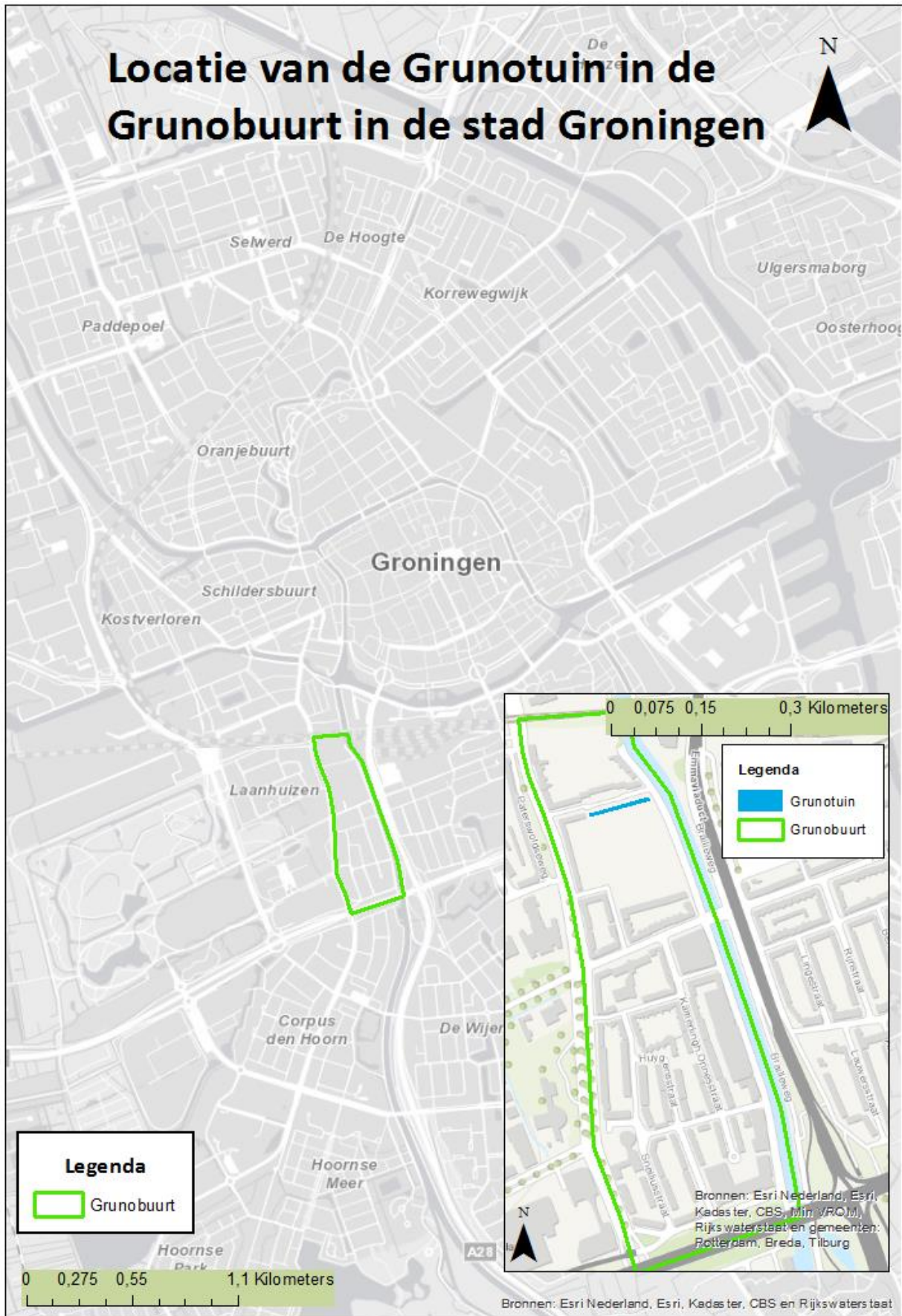
5.4 Setting

5.4.1. Grunobuurt

De Grunotuin ligt in de wijk de Grunobuurt, in het (oude) zuidelijke deel van de stad Groningen, grenzend aan het centraal station. Zie ook figuur 1. De wijk is oorspronkelijk gebouwd voor de werknemers van het spoor. De wijk bevindt zich op dit moment in het midden van een transformatie, een groot deel van de wijk wordt namelijk gesloopt en herbouwd. De oorspronkelijke woningen die er op het moment nog staan, worden tijdelijk verhuurd. Het is van belang om dit mee te nemen in het onderzoek, omdat sociale en fysieke veranderingen in een wijk iemands sociale en emotionele verbintenis met die wijk kan veranderen, vooral wanneer het een hevige verandering betreft (Jones & Evans, 2012). Deze wijkverandering kan dus effect hebben op de resultaten van het onderzoek. Het is een buurt met 2105 inwoners, die gemixt zijn qua leeftijd, al hebben de leeftijdsgroepen 20-24 en 25-29 de bovenhand en zijn er relatief weinig kinderen van onder de 14 jaar en ouderen van boven de 65 jaar (Onderzoek en Statistiek Groningen, 2014). In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de leeftijdscategorieën van boven de 50 jaar en beneden de 30 jaar oud. In de Grunobuurt wonen relatief weinig 50-plussers (15,5%) ten opzichte van de stad Groningen (27,4%). In de leeftijdscategorie van beneden de 30 jaar wonen relatief veel (70,7%) in de Grunobuurt ten opzichte van Groningen (55%). Dit komt vooral door de vele inwoners in de Grunobuurt tussen de 20 en de 30 jaar oud, als namelijk gekeken wordt naar de leeftijdscategorie van beneden de 20 jaar, dan wonen er weer relatief weinig in de Grunobuurt (12%) ten opzichte van de stad (19%) (Onderzoek en Statistiek Groningen, 2014). Door de sloop en de voortdurende veranderende bevolkingssamenstelling, is er weinig sociale samenhang (Gemeente Groningen, 2010b), maar omdat diverse bevolkingsgroepen in de nieuwe delen door elkaar en bij elkaar wonen, sociale huur naast koop en jong naast oud, is volgens de Gemeente Groningen (2010b) de sociale samenhang aan het opbouwen. In 2012 was het cijfer voor de buurtcohesie volgens de inwoners van de Grunobuurt een 5.6, net iets onder het gemiddelde van de stad Groningen van een 6.0 (Onderzoek en Statistiek Groningen, 2014).

5.4.2 Grunotuin

De Grunotuin is begonnen in begin 2013 met een gebied van 250 m² op een braakliggend terrein, begin 2014 is dit wegens de hoeveelheid aanmeldingen uitgebreid naar een gebied van 2000 m². De Grunotuin is een *place-based community garden*, de tuin is ingebed in één lokale gemeenschap (Firth et al., 2011). Het initiatief kwam vanuit de buurt zelf, en de tuin wordt ook geleid door iemand die zelf actief is in de Grunotuin en in de buurt woont. Deelname aan de Grunotuin is vooralsnog gratis. Er zijn ondertussen zo'n 90 participanten bezig in de tuin, van verschillende leeftijdsgroepen, waarbij voornamelijk mensen actief zijn van tussen de 30 en 50 jaar. Kinderen hebben veelal geen tuin, maar komen met ouders mee om te spelen of te helpen. De tuin bevat individuele stukken tuin, elk ongeveer 6 tot 10 vierkante meter, en een gemeenschappelijk gedeelte tuin, net als een boomgaard, een speelhoek, een kas en een zithoek. Er worden daarnaast ook andere evenementen gehouden met deze participanten, zoals het uitwisselen van zaden of gezamenlijk eten. De participanten komen voornamelijk uit de Grunobuurt, maar er zijn ook een aantal mensen vanuit aangrenzende buurten actief. De Grunotuin ligt in het voormalige Grunobuurt-Noord. Zie ook figuur 1. De Grunotuin is een tijdelijk project, het blijft bestaan totdat de woningbouwcorporatie weer beroep doet op de grond.

Figuur 1: Locatie Grunobuurt en Grunotuin (Eigen bewerking, 2014).

6. RESULTATEN

Dit onderdeel laat de resultaten van de afgenomen interviews zien en geeft een inzicht in de ervaringen van de participanten van de Grunotuin. De resultaten worden vergeleken met voorgaande onderzoeken. De onderzoeksvragen worden in dit onderdeel besproken in het kader van de verzamelde data, het is dus voornamelijk gericht op sociale cohesie en intergenerationaliteit.

6.1 Sociale connectiviteit

De Grunotuin heeft allereerst gezorgd voor meer onderling contact in de buurt, door middel van de sociale interactie en connecties die de participanten opdoen in de tuin. Participanten spreken van een ontmoetingsplek, in de Grunotuin “*gebeurt gewoon van alles*” (Paul, 50+). Participanten spreken elkaar aan voor tips, of blijven nog even om gezamenlijk koffie te drinken. Het feit dat de tuinders maar kleine stukken grond hebben, kan dit contact meer uitnodigen, omdat het tuintje in principe maar weinig aandacht behoeft. Een belangrijk aspect hierin zijn die vrijwillige activiteiten die worden gedaan om gezamenlijk de tuin te verbeteren, zoals het plaatsen van paadjes, het verbeteren van de speelhoek of het weghalen van afval. Tijdens deze activiteiten lijkt er een gevoel van eenheid te bestaan, er wordt zo een gedeeld gevoel van eigendom en verantwoordelijkheid gecreëerd, conform het onderzoek van Teig et al. (2011). Voor alle participanten voegt de tuin iets sociaals toe aan hun leven en voor veel mensen is dit sociale aspect net zo belangrijk als het tuinieren zelf:

Interviewer: Wat vindt u het belangrijkste aspect van de Grunotuin?

Anna (50+): Hah, nou ik zou haast zeggen de gezelligheid. Ik vind het allebei leuk. Ook dat ik dat stukje eh, straks weer wat afkrijg...

Paul (50+): ik denk dat sociale aspect dat eh speelt gewoon mee. [...] ik denk als het oogsten het allerbelangrijkste was, dan zou ik misschien ook wel ergens anders, in een andere wijk een moestuin willen hebben omdat ik een oogst wil hebben... Van nou dat is niet het allerbelangrijkste, want als het gewoon zeg maar, eh 2km verderop zou zijn dan hadden wij geen, hadden wij geen moestuintje gehad. [...] Dus ik denk wel van het is wel de combinatie, het zou gewoon zo toch eh 50/50 zijn.

Dit contact gaat ook verder dan de grenzen van de tuin en verspreidt zich door de buurt, in tegenstelling tot de bewering van Kingsley & Townsend (2006) dat de voordelen weinig reiken buiten de omgeving van de tuin. Participanten spreken elkaar doorgaans ook buiten de tuin elkaar aan. Teig et al. (2011) hebben het over nevenactiviteiten georganiseerd door de tuin, die veel bijdragen aan de sociale connectiviteit in de gehele buurt. In de Grunotuin worden ook zulke activiteiten georganiseerd, zoals een officiële opening met fanfareorkest en een roeiwedstrijd, alhoewel dit beperkt wordt gedaan en veelal toch gericht is op de participanten zelf (gezamenlijk eten, het uitwisselen van zaden). Voor omwonende niet-participanten is het sociale effect groter dan voor de niet-omwonende niet-participanten, de participanten spreken over het veel aanschuiven van deze groep voor de koffie, en het steunen van de tuinders door deze groep door het leveren van water, wanneer dit nodig is. Het potentieel en begin voor de Grunotuin om te dienen als stimulans voor de gehele buurt is er, maar zal verder moeten worden uitgebreid. Door de Grunotuin is er wel sprake van meer connectiviteit in de buurt tussen de participanten, en die vinden dit een belangrijk aspect van de tuin:

Sven (50+): Veel contacten met de buurt, wat je anders niet zo gauw hebt. Nu kom je mensen tegen en daar praat je meer mee, zit je even bij elkaar en dan nou, dan hoor je veel van elkaar. Dat heb je anders niet.

Paul (50+):...en dat het gevoel van vertrouwdheid en bekendheid met de buurt van dat het niet alleen maar zit in de sfeer van eh hoe het eruit ziet, maar ook van de mensen die er wonen en rondlopen.

Volgens Glover (2004) gaat het bij buurttuinen minder om het tuinieren zelf dan om het vormen van een gemeenschap. Dit wordt goed weergegeven in onderstaande quote van het inleidend gesprek met de coördinator (Barbara) waarin werd aangegeven dat zij zich al lang niet meer alleen leider voelt van alleen een buurtmoestuin:

Maar wat je nu alleen heel erg merkt, mensen die vorig jaar meededen, die doen nu nog steeds mee, of alweer mee, ook, nouja, niet alleen maar omdat ze hun eigen kruiden en groenten willen verbouwen, maar omdat zij nu contacten hebben opgebouwd in de tuin. En, ehm, nouja dat is dus voor individuen, maar als je naar het groter geheel kijkt, ik ben al lang niet meer daar om mijn groente te verbouwen. Ik ben er nu gewoon projectleider van een sociale cohesie buurtproject.

Het contact is daarentegen wel voor veel participanten voornamelijk oppervlakkig, de onderwerpen die worden besproken zijn over het algemeen tuin gerelateerd en mensen blijven elkaars kennissen in plaats van dat ze elkaars vrienden worden. In veel literatuur wordt gesproken over hechte groepen en diepe vriendschappen (Teig et al., 2011; Kingsley & Townsend, 2006). Het verschil is dat de Grunotuin een jong project is en daarbij uitgebreid is in het tweede jaar, waardoor de groep veel groter is geworden en de participanten (nog) niet iedereen van de groep kennen. Er wordt vaker verwezen naar een kerngroep binnen de groep zelf. Deze groep zou volgens enkele participanten wel vaker gezamenlijk activiteiten ondernemen buiten de tuin om. Dit komt heel goed overeen met de bevindingen van Firth et al. (2011) en Glover (2004), die in hun onderzoeken ook een kerngroep vonden, voor wie de voordelen voornamelijk waren weggelegd. Het kan zijn dat dit juist de tuinders zijn die al langer mee tuinieren.

Veel participanten spraken over de positieve effecten die de tuin zou kunnen hebben voor eenzame mensen in de buurt. De Grunotuin zou mensen uit hun isolatie kunnen trekken (zie ook Wakefield et al., 2007), en mensen weer een doel en dagbesteding geven. Één participant zegt dat ze denkt dat ouderen voornamelijk komen voor de sociale aspecten, en de jongeren voor het tuinieren. De buurttuin zou dus met name positief kunnen zijn om de isolatie van oudere mensen tegen te gaan, ook omdat de Grunotuin speciale aangepaste tuinbakken heeft gebouwd, zodat het tuinieren voor bijvoorbeeld die groep makkelijker wordt gemaakt.

Karel (50+):...ik zie dat daar mensen zijn die alleen wonen, en, en weer een doel in hun leven hebben.

Lydia (30-): I think it's really important for children.. and for old people as well [...] to have.. kind of the meaning for the day, or for the week, that they have their small piece of land and they have somewhere to go and maybe also people to talk with, you still have some old people who are a bit lonely so they could make new contacts and maybe new friends.

Enkele participanten spreken van een positieve sociale controle die gekomen is door de Grunotuin. Mensen weten wat er speelt bij anderen en gaan sneller aan de bel trekken als iemand al een tijd niet gesignaleerd is. Deze positieve sociale controle is een component van *collective efficacy* (Teig et al., 2011). Respondent Tom (30-) legt bijvoorbeeld uit:

...zodat de buurt van elkaar, een klein beetje van elkaar weet. En dat er een eh.. soort van positieve sociale controle op elkaar ook is. Want.. als je dan eh, toch wel iets hebt van oh, iemand die is een tijdje niet geweest, dan vraag je je af van nou, is diegene dan ziek ofzo? Of is die op vakantie.. eh, en dan.. ga je soms wel van nou ik vraag het, omdat je toch wel benieuwd bent naar elkander.

6.2 Intergenerationaliteit

Volgens de respondenten doen er mensen mee van alle leeftijden, dit is ook terug te zien in de faciliteiten van de Grunotuin (een speelhoek en de verhoogde bakken). Er wordt gesproken over ouderen van 80, maar ook over jonge kinderen. Sommige respondenten geven aan dat de groep studenten nog wordt gemist. Voornamelijk de middengroep (30-50) is actief aan het tuinieren. Wat je ziet is dat mensen onbewust veel omgaan met andere generaties. De verschillen tussen leeftijdsgroepen staan op de achtergrond, participanten zijn zich niet bewust van het feit dat ze op een intergenerationele plek zijn. Deze intergenerationaliteit, die zich onbewust afspeelt, kan voortkomen uit het feit, zoals Teig et al. (2011) beweren, dat een buurttuin aspecten als leeftijd overstijgt. Mensen spreken over het hebben van gezamenlijke doelen en interesses, volgens Fairhurst & Slee (2012) een belangrijk aspect, namelijk het tuinieren. Op deze manier is het makkelijker voor generaties om samen dingen te ondernemen. Er is sprake van een overbrugging tussen de generaties (Firth et al., 2011). De gemeenschappelijke hoek speelt hierbij ook een rol, hier is het makkelijker om contact te maken. Ouderen vinden het vooral leuk om met jongere mensen om te gaan en te zien hoe die, bijvoorbeeld kinderen, met zo'n tuin bezig zijn. Jongeren spreken voornamelijk van het kunnen leren van ouderen, omdat die meer levenservaring hebben. Zo zegt Piet (30-) bijvoorbeeld:

ja die mensen hebben wel meer levenservaring, en eh, dat is wel iets, is altijd interessant om met die mensen te praten. Is wel nuttig denk ik, om met die mensen contact te hebben...

Op deze manier kunnen jongeren dus leren van ouderen, en hebben ouderen meer contact met jongeren, wat een wederzijds voordeel op levert. Sommige jongeren gaven aan dat ze ouderen kenden die "wat eenzaam" zijn, en naar de tuin komen voor een praatje. Door de Grunotuin is er dus meer contact tussen generaties, en er wordt ook gesproken over meer onderling begrip. Wat betreft de beeldvorming van andere generaties en leeftijdsgroepen, gaf de meerderheid van de participanten aan geen specifiek beeld van te voren te hebben of dat er geen verandering was van het (voornamelijk positieve) beeld wat ze al hadden van ouderen of jongeren door de Grunotuin. Het intergenerationeel contact heeft dus niet gezorgd voor minder stereotypering, wat niet overeenkomt met de literatuur (Vanderbeck, 2007). Het feit dat veel respondenten aangaven weinig studenten actief te zien in de Grunotuin, kan hier een verklaring voor zijn. Het kan ook zijn dat de participanten liever niet spraken over negatieve denkbeelden over een leeftijdsgroep. Eén oudere respondent, Anna, gaf wel toe dat ze voorheen een voornamelijk negatief stereotype beeld had van jongeren "studenten, lawaai, overlast", en dat dit ondertussen wel is veranderd door de Grunotuin:

...maar eh, ik kom daar nu ook regelmatig studenten tegen, ik kom ook jonge gezinnen tegen. Is heel leuk. En daar eh, ze zijn heel enthousiast. [...] het wordt eh nu iets genuanceerder denk ik. Het kan dus ook anders...

6.3 Overige aspecten

Wat verder veelal naar voren komt is dat de tuin niet alleen helpt tot het vormen van buurtconnectiviteit, maar dat ook het fysieke aspect van de Grunobuurt er positief op is vooruit gegaan door de komst van de tuin. Op de plek van de tuin "*gebeurt nog iets anders daar op dat braakliggende stuk dan alleen maar de wilde planten daar omhoog groeien*" (Paul, 50+). De Grunotuin knapt op deze manier de buurt op, en maakt zo de participanten trots op hun tuin en de buurt. Dit komt overeen met bevindingen van Glover (2004). Zo zegt respondent Dirk (30-):

...eerst was het gewoon een stuk grond waar niks werd gedaan en nu is er toch activiteit en nou ja het zie er leuk uit, en zometeen als het gaat groeien dan is het ook gezellig

Vanwege het feit dat het een voormalig braakliggend terrein was, is er geen sprake van spanningen tussen bewoners in de buurt die tegen de tuin zijn en de participanten van de tuin. Participanten zeggen dat er geen spanningen zijn tussen bewoners in de buurt die tegen de tuin zijn en de participanten van de tuin zelf. Dit kan komen doordat het eerder een braakliggend terrein was. Dit aspect van een politieke omgeving (Baker, 2004) mist dus in de Grunotuin. De Grunotuin is tijdelijk, waardoor er dus een strijd zou kunnen zijn om de grond te behouden. Hieraan wordt vooralsnog echter weinig (als groep) aan gedaan, in tegenstelling tot wat de literatuur beweert (e.g. Glover, 2004; Baker, 2004), komt hier dus geen groep tot stand die in actie komt voor hun belangen. Dit kan komen doordat er vaak wordt verwezen naar één leider, de coördinator, die van bovenaf veel lijkt te regelen, waardoor de participanten denken hiervoor niet nodig te zijn. Het kan ook komen doordat participanten denken dat het toch niet gaat lukken, omdat de eerdere strijd tegen de grote veranderingen en nieuwbouw in de Grunobuurt ook weinig heeft opgeleverd. Het enige aspect van een politiek proces (Baker, 2004) die de Grunotuin wel heeft, zijn onderlinge conflicten die gezamenlijk moeten worden opgelost, zo legt Daan (30-) bijvoorbeeld uit:

...ja kijk wat je gewoon altijd hebt natuurlijk, als je veel mensen bij elkaar hebt is dat ook mensen hun eigen mening hebben over iets, en nu moet je toch gezamenlijk tot een eh, tot, tot afspraken komen, zeg maar, zonder dat het allemaal heel streng wordt en allemaal regels en weet ik veel...

Wat betreft gezondheid en welzijn geven participanten, voornamelijk de ouderen, aan dat het zeker meehelpt, zowel mentaal als fysiek. Participanten voelen zich beter, het vermindert stress, ze hebben meer fysieke activiteit en ze komen buiten. Ook geven de meesten aan er gezonder door te eten, niet alleen vanwege de eigen oogst, maar ook omdat ze aangeven er beter door gaan nadenken over wat ze verder eten. Dit komt overeen met enkele studies (e.g. Firth et al., 2011; Wakefield et al., 2007; Comstock et al., 2010; Wang & MacMillan, 2013). Dit kan komen doordat tegenwoordig mensen willen teruggaan naar de basis wat betreft voedsel en de natuur, zoals uitgelegd door de participanten en door Firth et al. (2011). De volgende quote van het interview met Bettie (50+) geeft van de positieve effecten een voorbeeld:

...ik bedoel je bent in beweging, je bent in de buitenlucht, ehm, ik bedoel, het heeft een zowel fysiek als eh, psychisch eh werkt dat samen en dat is voor een mens,... dat is altijd goed natuurlijk hè.

Over het algemeen heeft de Grunotuin dus een positief effect op de tuinders en de buurt. Er zijn positieve sociale cohesie effecten en ook vergroot de tuin het intergenerationeel contact in de buurt. Het feit dat de tuin in zo'n korte tijd enorm is gegroeid en er inmiddels een wachtlijst is voor een stukje grond, laat zien dat ook andere buurtbewoners de aantrekkelijkheid van de Grunotuin zien en dat er behoefte is in de Grunobuurt vanuit de bewoners naar zulke buurtprojecten. Die behoefte kan voortkomen uit het feit dat de buurt op het moment een grote verandering ondervindt en het gevoel van sociale samenhang momenteel laag is. De Grunotuin kan een positieve rol spelen in het vergroten van deze samenhang en het probleem van de isolatie van oudere mensen in de tegenwoordige samenleving, de tuin zorgt namelijk voor meer *community inclusion* en meer onderling contact, ook tussen generaties. Bovendien zorgt de tuin voor een goede gezondheid en welzijn.

7.DISCUSSIE & CONCLUSIE

Dit onderzoek geeft weer hoe belangrijk de Grunotuin is voor de participanten en hoe de tuin een positief effect heeft op de *community cohesion* in de Grunobuurt. Onderlinge solidariteit wordt gecreëerd in de gedeelde, groene plek, wat erg belangrijk is in de veranderende buurt. Vanuit de data werd het duidelijk dat de tuin zorgt voor meer onderlinge sociale interacties en buurtconnectiviteit, al zijn de contacten voornamelijk oppervlakkig en zou er meer moeten worden gebeuren voor de Grunotuin om als een grotere stimulans voor de gehele buurt te dienen. Dit kan groeien naarmate de nieuwe, grotere groep langer met elkaar tuiniert en er meer nevenactiviteiten worden georganiseerd. De Grunotuin wordt gezien als een ontmoetingsplek, en als plek waar ook de eenzame mensen (voornamelijk ouderen) in de Grunobuurt naartoe kunnen komen voor een praatje. Er zijn dus aanwijzingen dat een buurttuin het integreren van ouderen in de samenleving kan bevorderen, en op deze manier de eenzaamheid van deze groep kan bestrijden.

Voor velen had de tuin een positief effect op de gezondheid en welzijn, vooral voor ouderen, vanwege fysieke inspanning, de buitenlucht, de sociale contacten en het gaan nadenken over betere voeding. Deze positieve effecten van de buurttuin, zowel voor de buurt als de individu, kwamen ook tot uiting in veel wetenschappelijke artikelen (e.g. Firth et al., 2011; Glover, 2004; Teig et al., 2009; Wakefield et al., 2007). Dit onderzoek bevestigt dus de uitspraken uit de literatuur over het belang van groene plekken voor ouderen en de rol die ze kunnen spelen in de context van *healthy ageing*.

In de Grunotuin komen generaties samen, alle leeftijdsgroepen ondernemen gezamenlijke activiteiten en hebben hetzelfde doel, namelijk het laten groeien van gewassen en kruiden. Het is dus een vrijwillige en ongedwongen samenkomst, het is vaak onbewust dat generaties met elkaar omgaan in de tuin. Het gemeenschappelijke deel is hierbij ook van belang, net als de speelhoek voor kinderen. Generaties worden in de tuin overbrugd, zoals ook wordt gevonden in het onderzoek van Firth et al. (2011). Ouderen komen naar de tuin voor een praatje en jongeren geven aan te leren van ouderen. Op deze manier worden er inderdaad wederzijdse voordelen voor elkaar gecreëerd en er wordt ook gesproken over meer onderling begrip en respect, . Daarbij is er weinig bewijs dat de beeldvorming van jongeren en/of ouderen positief wordt bijgesteld door de Grunotuin. Vanderbeck (2007) spreekt over licht, oppervlakkig contact die stereotypen van elkaar juist kunnen versterken. In de Grunotuin is wel sprake van veelal oppervlakkig contact, toch worden hier elkaar stereotypes niet versterkt. Dit komt doordat er geen wezenlijk verschil tussen de generaties wordt gecreëerd, zoals bij het voorbeeld van een kinderkoor in een bejaardentehuis (Vanderbeck, 2007). In een buurttuin worden de gedeelde doelen op een gemeenschappelijke manier gecreëerd, generaties komen zo op gelijke voet te staan en eventuele onderlinge verschillen komen op de achtergrond. De verschillen die er zijn, worden op een positieve manier gebruikt, bijvoorbeeld bij het uitwisselen van kennis of het helpen bij fysieke aspecten. Dit onderzoek laat dus zien dat een buurttuin in principe goed zou kunnen zijn voor het ontmoeten van andere generaties en het vormen van intergenerationele solidariteit. Het potentieel van een buurttuin om te dienen als intergenerationele plek zal wel verder moeten worden onderzocht.

Dit onderzoek verkent de betekenis van een buurttuin vanuit het perspectief van de tuinder. Het perspectief van de niet-tuinder wordt dus niet meegenomen in de analyse, terwijl deze groep hele andere ervaringen met buurttuinen kan hebben, dan die in dit onderzoek worden beschreven. Een buurttuin is specifiek gericht op tuinieren, en niet iedereen in de buurt vindt dit aantrekkelijk. Er kan binnenin een buurt dus segregatie ontstaan op interessegebied, waardoor feitelijke sociale effecten binnen de groep van de Grunotuin wel groter is geworden, maar binnenin de Grunobuurt niet. Participanten hebben niet het idee dat mensen in de buurt zich buitengesloten voelen, maar het inzicht van de niet-participanten mist in dit onderzoek.

Er moet in het achterhoofd worden gehouden dat de Grunotuin een zeer tijdelijk project is, dat nog maar enkele jaren kan bestaan. Toch levert dit geen sterkere inzet op voor de buurt en er is dus geen gezamenlijke strijd om de grond te behouden. De tijdelijkheid kan invloed hebben op de effecten

die de tuin nu heeft op de sociale cohesie. Vele participanten denken dat de sociale invloeden niet zullen blijven bestaan, maar dat er iets “*extra*” nodig voor is. Vooral omdat de contacten nu voornamelijk alleen met participanten van de buurttuin zelf plaatsvinden, en dat het onderwerp van gesprek ook vaak tuin gerelateerd is. Toch is het wel zo dat de participanten dezelfde plaatsidentiteit delen: ze blijven bij elkaar in de buurt wonen en dus is er kans dat ze elkaar zullen blijven tegenkomen, zoals ook gezien in het onderzoek van Fairhurst & Slee (2012)

8. REFERENTIES

- Baker, L. E. (2004). Tending Cultural Landscapes and Food Citizenship in Toronto's Community Gardens. *Geographical Review*, 94(3), 305-325
- Berg, A.E. van den (2005). De maatschappelijke baten van openbare binnentuinen: de publiek omsloten tuin als verborgen attractie. *Groen*, 61(9), 39-44
- Berg, A.E. van den & Ronde, K. (2010). *Gezonder in de volkstuin: De gezondheid van stedelingen met en zonder volkstuin vergeleken*. Wageningen: Alterra
- Berg, A.E. van den, Winsum-Westra, M. van, Vries, S. de & Dillen, S.M.E., van. (2010). Allotment gardening and health: a comparative survey among allotment gardeners and their neighbors without an allotment. *Environmental Health*, 9(74).
- Comstock, N., Dickinson, L. M., Marshall, J. A., Soobader, M-J., Turbin, M. S., Buchenau, M. & Litt, J. S. (2010). Neighborhood attachment and its correlates: Exploring neighborhood conditions, collective efficacy, and gardening. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 435-442
- Fairhurst, E. & Slee, S. M. (2012). The Hive in the Cliff: A case study in intergenerational relations and culturally led regeneration. *Journal of Intergenerational Relationships*, 10(3), 246-260
- Firth, C., Maye, D. & Pearson, D. (2011). Developing "community" in community gardens. *Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability*, 16(6), 555-568
- Gardner, P. J. (2011). Natural neighborhood networks – important social networks in the lives of older adults aging in place. *Journal of Aging Studies*, 25, 263-271
- Gemeente Groningen (2010a). Grunobuurt: een nieuwe toekomst voor een oude buurt. [Online]. Geraadpleegd op 11-03-2014 via <http://gemeente.groningen.nl/ro/stadsdeelcoördinatie/wijkanalyses>. Groningen: Gemeente Groningen
- Gemeente Groningen (2010b). Wijkperspectief Grunobuurt: nieuw stedelijk wonen. [Online]. Geraadpleegd op 21-05-2014 via <http://gemeente.groningen.nl/woonomgeving/wat-zijn-wijkperspectieven>. Groningen: Gemeente Groningen
- Glass, A. P. & Vanderplaats, R. S. (2013). A conceptual model for aging together intentionally. *Journal of Aging Studies*, 27, 428-442
- Glover, T. D. (2010). Social capital in the lived experiences of community gardeners. *Leisure Sciences: An Interdisciplinary Journal*, 26(2), 143-162
- Greengross, S. (2003). Intergenerational Programmes as a Global Approach to Social Issues. *Journal of Intergenerational Relationships*, 1(1), 11-13.
- Hopkins, P. & Pain, R. (2007). Geographies of Age: Thinking Rationally. *Area*, 39(3), 287-294

Kingsley, J. Y. & Townsend, M. (2006). 'Dig In' to social capital: community gardens as mechanisms for growing urban connectedness. *Urban Policy and Research*, 24(4), 525-537

Kitchin, R. & Tate, N. J. (2000). *Conducting Research in Human Geography: Theory, Methodology and Practice*. London: Prentice Hall.

Longhurst, R. (2010). Semi-structured interviews and focus groups. In: Clifford, N., French, S. & Valentine, G. *Key Methods in Geography*. London: Sage Publications.

O'Leary, Z. (2010). *The essential guide to doing your research project*. London: Sage Publications.

Onderzoek en Statistiek Groningen (2014). Gronometer. [Online]. Geraadpleegd op 21-05-2014 via <http://groningen.buurtmonitor.nl/>

Pain, R. (2005) *Intergenerational relations and practice in the development of sustainable communities*. International Centre for Regional Regeneration and Development Studies Durham. <https://www.dur.ac.uk/resources/cscr/odpm/Intergeneration.pdf>

Sanchez, M. (2007). Intergenerational solidarity: what does it mean and what are the key issues? Intergenerational Solidarity: Strengthening Economic and Social Ties Expert Group Meeting, New York City, New York 23-25 October, 2007. *Spanish Intergenerational Network*. http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/egm_unhq_oct07_sanchez.pdf

Saunders, M., Lewis, P., Thomhill, A. (2007). *Methoden en Technieken van Onderzoek*. Pearson Education: Amsterdam. 3^e ed.

Sempik, J. & Aldridge, J. (2005). *Social and Therapeutic Horticulture in the UK: The Growing Together Study, vols. 1-5*. Centre for Child and Family Research, Leicestershire.

Teig, E., Amulya, J., Bardwell, L., Buchenau, M., Marshall, J. A. & Litt, J. S. (2009). Collective efficacy in Denver, Colorado: Strengthening neighborhoods and health through community gardens. *Health & Place*, 15, 1115-1122

Vanderbeck, R. M. (2007). Intergenerational geographies: age relations, segregation and re-engagement. *Geography Compass*, 1(2), 200-221

Wang, D. & MacMillan, T. (2013). The benefits of gardening for older adults: a systematic review of the literature. *Activities, Adaption & Aging*, 37(2), 153-181

Wakefield, S., Yuedall, F., Taron, C., Reynolds, J. & Skinner, A. (2007). Growing Urban Health: Community Gardening in South-East Toronto. *Health Promotion International*, 22(2), 92-101

9. BIJLAGEN

9.1 Bijlage 1: vragenlijst interview

Introductie

Hallo, ik ben een student aan de Rijksuniversiteit en ik studeer Sociale Geografie en Planologie. Voor mijn bachelor scriptie doe ik onderzoek naar de sociale interactie tussen ouderen en jongeren in de Grunotuין en hun binding met de Grunobuurt. Ik probeer er achter te komen welke invloed de sociale interactie tussen generaties in de Grunotuין heeft op de binding met de Grunobuurt. Wilt u mee doen met dit onderzoek en een aantal vragen over de sociale interactie in de Grunotuין beantwoorden?

Ik wil graag benadrukken dat dit gesprek vertrouwelijk is en dat de informatie anoniem wordt verwerkt. Ik zou graag het gesprek opnemen zodat ik het later kan terug luisteren en uw antwoorden kan gebruiken in mijn onderzoek. In dit onderzoek komen de uitkomsten van dit interview en zal ik proberen om wat generale conclusies te trekken voor de wijk. De opname van dit gesprek zal alleen door mij worden teruggeluisterd en de informatie in het onderzoek zal nooit naar u te traceren zijn. U heeft ten alle tijden recht om antwoorden te wijzigen, terug te trekken, de taperecorder te laten stoppen of te stoppen met het interview. De uiteindelijke gegevens kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden (bijvoorbeeld congres of artikel) of in het onderwijs (bijvoorbeeld college). Heb ik uw toestemming om dit gesprek op te nemen?

Ik wil u graag bij voorbaat danken voor het meedoen aan het interview. Heeft u nog vragen voordat we beginnen?

Algemeen

- Kunt u iets over uzelf vertellen?
 - Wat is uw leeftijd?
 - Waar bent u geboren?
 - Wat is uw dagelijks bezigheid?
- Hoe lang woont u hier?
 - Kunt u de wijk/straat waar u woont beschrijven?
 - Hoe ziet de Grunobuurt eruit in uw beleving?
- Waarom bent u hier gaan wonen?
 - Was de buurttuין een reden tot het verhuizen naar de buurt?
- Wat is uw gezinssamenstelling/woonsituatie?
 - Zijn er nog andere leden van uw gezin actief binnen de Grunotuין? Vindt u dit belangrijk?
- Zou u misschien willen vertellen tot welke inkomensgroep u behoort?

Algemeen Grunotuין

- Kunt u iets vertellen over de Grunotuין als plek?
- Hoe kwam u voor het eerst iets te weten over de Grunotuין?
- Waarom bent u mee gaan doen met het helpen in de Grunotuין?
- Hoe lang bent u al aan het helpen in de Grunotuין?
- Hoe ver woont u bij de Grunotuין vandaan?
 - Op welke manier komt u naar de Grunotuין toe? (Fiets/auto/lopend?)
- Hoe vaak bent u in de Grunotuין te vinden?
 - Wanneer ben u er? Welke dag/tijdstip?
 - Verschilt het aantal mensen per dag/tijd?
- Wat voor activiteiten doet u precies in de Grunotuין?
 - Zijn er nog andere activiteiten die u graag zou willen doen in de Grunotuין, wat nog niet mogelijk is?
- Mist u verder nog iets aan de Grunotuין?

Grunotuין en de betekenis ervan

- Wat betekent de Grunotuין voor u, in sociale zin?

- Wat haalt u uit het meehelpen in de Grunotuין?
- Hoe voelt u zich als u in de Grunotuין bent?
- Heeft de Grunotuין, volgens u, een effect op uw gezondheid/welzijn?
- In hoeverre maakt de Grunotuין deel uit van uw leven?
- Wat vindt u het belangrijkste aspect van de Grunotuין?
- Is de oogst belangrijk voor u? Wat doet u met de oogst?
- In hoeverre voelt u zich verbonden met de Grunotuין?
 - Voelt u zich deel van de groep van de Grunotuין? Is deze groep belangrijk voor u?
 - Bent u geneigd om vaak te komen?
- Heeft u veel contact met andere mensen als u bezig bent in de Grunotuין?
 - Met welke leeftijdsgroep heeft u dan contact?
 - Om wat soort contact gaat dit? (Regelmatig, intensief?)
 - Wat voor activiteiten doet u met deze contacten? (Elkaar helpen?)
 - Zijn deze contacten belangrijk voor u? (Waarom/Op wat voor manier?)
 - Vindt u dat u de andere deelnemers goed kent?
 - Is uw sociaal netwerk vergroot door de Grunotuין?
 - Voelt u zich gesteund door dit sociale netwerk?
 - Wordt iedereen volgens u, toegelaten bij de Grunotuין?
 - Zijn er dingen die het makkelijker maken contacten op te bouwen in de tuin?
 - Zijn er dingen die het moeilijker te maken contacten op te bouwen in de tuin?
 - Denkt u dat er ook mensen zijn die zich buitengesloten binnen de Grunotuין?
 - Denkt u dat het contact zal veranderen als u niet meer deelneemt aan de grunotuין/ de grunotuין zal verdwijnen?
- Had u, voor de Grunotuין, een beeld van deze leeftijdsgroep/ouderen/jongeren?
 - Wat vindt u nu van deze leeftijdsgroep/ouderen/jongeren?
 - Heeft u het gevoel dat u iets van ze kunt leren?
 - Hoe bent u tot deze opvattingen gekomen?
 - Is de samenwerking met andere generaties belangrijk voor u?
- Identificeert u zich met de Grunotuין; zegt de tuin iets over u / heeft de tuin u gevormd tot wie u nu bent?
- Kunt u iets vertellen over een positieve/negatieve ervaring in de Grunotuין?
 - En een positieve/negatieve ervaring met ouderen/jongeren in de Grunotuין?

Buurt/wijk:

- Wat vindt u van de Grunowijk?
- Hoe ziet de Grunowijk eruit in uw beleving?
- In hoeverre voelt u zich verbonden met de Grunobuurt?
 - Is het beeld over de buurt veranderd nadat u hier kwam wonen?
 - Welke plekken in de buurt is/zijn belangrijk voor u?
 - Denkt u dat de Grunotuין impact heeft gehad op de buurt of het buurtgevoel?
 - Bent u zelf meer gehecht aan de geraakt aan de buurt door de Grunotuין?)
 - Zou u minder gehecht zijn aan de buurt als de Grunotuין er niet was?)
 - Denkt u dat u meer gehecht bent geraakt aan de buurt vanwege de sociale contacten?
 - Denkt u dat u meer gehecht bent geraakt aan de buurt door het contact met jongeren/ouderen in de Grunotuין?
- Bent u nog op andere manieren actief binnen de wijk/binnen buurtorganisatie?
 - Waarom? Wat levert het op?
 - Zou u dit in de toekomst willen doen?
 - In hoeverre wordt de wijk betrokken bij het meebeslissen over veranderingen in de Grunotuין?
- Wat zou er volgens u moeten veranderen om de sociale betrokkenheid te veranderen in de buurt?
- Is het contact tussen bewoners in uw omgeving veranderd sinds de komst van de Grunotuין?

-Is dit contact er ook buiten de Grunotuin (met niet-participanten)?

-Hecht u waarde aan die sociale netwerken?

-Zou u het erg vinden als uw burens verhuizen? Bent u dan eerder geneigd om te verhuizen?

-Vindt u dat het contact moet worden verbeterd?

- Wat vindt u van de sociale betrokkenheid in uw buurt? Hoe komt dit?
- Wat zijn uw ervaringen met jongeren/ouderen buiten de Grunotuin?
 - Gaaf u vaak met jongeren/ouderen om in de buurt?*
 - In hoeverre vindt u het belangrijk dat jongeren en ouderen met elkaar leven in plaats van langs elkaar?*
- Denkt u dat er ook mensen binnen de buurt zich buitengesloten voelen door de Grunotuin?

Afsluitende vragen (controlevragen)

- In hoeverre is de wijk gebaat dat er meer interactie tussen jongeren en ouderen komt, denkt u?
- Wat zijn uw aanbevelingen als een andere wijk een buurttuin wilt opzetten? Waar moet de tuin aan voldoen?
- Voor welke mensen/buurtten zou zo'n buurttuin goed zijn?
- Heeft u verder nog vragen over het interview?
- Wilt u nog iets toevoegen?
- Heeft u belangstelling bij de opnames, het transcript of de eerste versie van de scriptie?

Bedankt voor het meedoen aan dit interview.